

Trajectòries formatives i projectes de futur dels joves d'origen migrant a L'Hospitalet

Coordinació

Sílvia Bofill Poch
Irene Sabaté Muriel

Equip d'investigació

Patricia Bertolín Ros
Raúl Márquez Porrás
Diana Mata Codesal

Objectiu

Analitzar quines són les trajectòries formatives i els projectes de futur dels i les joves immigrants (o fills/es d'immigrants) d'origen estranger extracomunitari residents a l'Hospitalet de Llobregat, amb edats entre els 14 i els 18 anys.

Perfils de joves

- **Joves que estan cursant l'ESO:** amb expectatives de graduar-se o bé que amb molta probabilitat no graduaran, i que són derivats a itineraris formatius alternatius (UECs o altres programes de diversificació curricular)
- **Joves que no han acabat l'ESO,** però que han accedit a itineraris formatius alternatius, com ara programes professionals de formació inicial o altres programes de diversificació curricular
- **Persones adultes sense el graduat de l'ESO** que ja majors d'edat s'han reincorporat als estudis a través de les Escoles de Persones Adultes

Objectius específics

- Identificar els **factors** que expliquen l'**abandonament/continuitat escolar** (durant l'ESO, o entre l'ESO i les següents fases formatives)
- Explorar la relació entre els itineraris formatius i les **circumstàncies personals/familiars** dels i les joves d'origen migrant (trajectòries migratòries, situació administrativa, situacions familiars...)
- Recollir les **aspiracions** i **expectatives** dels i les joves pel que fa al seu **futur** personal i laboral
- Identificar quines són les **alternatives formatives a l'ESO** que ofereix la ciutat i els factors que expliquen la **vinculació de l'alumnat** a aquests programes formatius alternatius
- Posar en valor iniciatives i **bones pràctiques** existents a la ciutat i identificar mancances i elements de millora

Metodologia: enfocament qualitatiu

TREBALL DE CAMP ETNOGRÀFIC: realització d'entrevistes en profunditat, grups focals i observació entre el **març del 2023** i el **maig del 2024**

+ Anàlisi bibliogràfica i documental

MOSTRA SIGNIFICATIVA, NO REPRESENTATIVA

Per donar compte de la diversitat de trajectòries: tipologies de centres educatius, edats i etapes educatives, gènere, perfils socioeconòmics i entorns urbans, països d'origen, idioma matern...

Mostra de centres d'ensenyament

	CENTRE	BARRI	TITULARITAT
INSTITUTS	FONTSERÈ	FLORIDA/LES PLANES	Pública
	PEDRAFORCA	FLORIDA/LES PLANES	Pública
	BISBE BERENGUER	SANTA EULÀLIA-GRAN VIA SUD	Pública
	RUBIÓ I ORS	CAN SERRA	Pública
CENTRES NOVA OPORTUNITAT I DIVERSIFICACIÓ CURRICULAR	JAPI	FLORIDA/LES PLANES	Associació
	AEMA	FLORIDA/LES PLANES	Cooperativa
	EL LLINDAR	CENTRE	Fundació
	ESCLAT	BELLVITGE	Associació
	ITACA	COLLBLANC	Associació
ENSENYAMENT PERSONES ADULTES	EPA SANFELIU	SANFELIU	Pública
	ESCOLA DE VIDA	FLORIDA/LES PLANES	Associació (AFA)

Entrevistes i grups focals

Instituts	Professionals	Membres equips directius	7 entrevistes
		Membres Departament d'Orientació	
		Coordinadors/es pedagògiques (3r i 4t ESO)	
		Tutors/es (3r i 4t ESO)	
		Responsables Programa AFEX (Rubió i Ors)	
	Alumnat	5 Grups focals i 1 entrevista alumnes de 3r i 4rt ESO 1 entrevista alumna 2n Batxillerat (Programa AFEX-Casa Àsia)	27 joves (11H/15D)

Administració educativa	municipal	Tècnic Servei 1ª Acollida	4 entrevistes
		Cap negociat Programes per a l'èxit educatiu	
		Cap negociat Postobligatòria, educació especial i adults	
		Tècnica Joventut, Oficina Jove (referent de Zona Nord: Florida, Pubilla Casas i Can Serra)	
	autonòmica	Referent Generalitat al Servei d'Orientació i Acció Comunitària vinculat al PEE 0-20 de Les Planes-La Florida	1 entrevista

Centres Nova oportunitat i diversificació curricular	Professionals	Membres equips directius i coordinació	15 entrevistes
		Coordinadors/es de programes i pedagògiques	
		Tècnics/ques de projectes	
		Educadors/es (socials)	
		Orientadors/es i Tutors/es	
Alumnat	2 Grups focals i 7 entrevistes alumnes programes diversos (inclòs pisos tutelats i extutelats AEMA)	20 joves (17H/3D)	
Escola de vida Escola d'adults	Professionals	Membres equips directius	7 entrevistes
		Educadors/es (socials)	
		Professorat	
Alumnat	10 entrevistes alumnes	10 joves (7H/3D)	

Xarxa d'entitats Pla Educatiu d'Entorn (0-20)	Avaluadora pilotatge PEE 0-20 Les Planes-Florida	3 entrevistes + assistència 6 reunions
	Coordinadora territorial PEE L'H	
	Ex Tècnica POA La Florida	
	Assistència reunions Xarxa d'Orientació d'àmbit comunitari de La Florida (16-20), PEE La Florida-Les Planes	

Total testimonis recollits: 96

39 professionals/ 57 joves (36 nois / 21 noies)

Apunt conceptual sobre la categoria 'origen migrant'

Categoria ambigua i potencialment problemàtica

Prenem amb cura la classificació 'origen migrant', evitant reificar el terme 'migrant' i donant compte de la **diversitat** que inclou la categoria, tot atenent a les **interseccions amb altres variables**, com ara les socioeconòmiques.

- L'origen migrant no que determina per si sol les trajectòries formatives
- Ho fan les **circumstàncies vitals, socials, familiars i econòmiques** dels i les joves.
Circumstàncies que inclouen la pròpia **experiència migratòria**, la **situació administrativa** i les **discriminacions** que dificulten els processos d'inserció educativa, laboral, social i residencial.

Importància del cas a cas

+ **patrons, regularitats i/o elements distintius** en les experiències del jovent

pel fet d'haver viscut la migració en primera persona,

o per haver copsat com aquesta experiència ha impactat la vida de la seva família

TRAJECTÒRIES FORMATIVES I PROJECTES DE FUTUR DELS JOVES D'ORIGEN MIGRANT A L'HOSPITALET

- 1) Factors que incideixen en les trajectòries**
- 2) Intervencions i recursos existents**

TRAJECTÒRIES FORMATIVES I PROJECTES DE FUTUR DELS JOVES D'ORIGEN MIGRANT A L'HOSPITALET

1) Factors que incideixen en les trajectòries

Edat i etapa educativa a l'arribada

Joves nascuts aquí o arribats en edats molt primerenques es troben amb més facilitats pel que fa a l'adaptació a l'entorn, al sistema educatiu o la llengua, en contrast amb els que arriben al voltant del final de l'escolaritat obligatòria o després d'aquesta:

- Retards en la incorporació en funció del trimestre d'arribada i matriculació a cursos inferiors.
- L'aprenentatge de la llengua i l'adaptació al nou entorn pot postergar la graduació de l'ESO (repetició de curs) o l'accés a CFGS (tot i tenir les credencials, es tria CFGM per les dificultats lingüístiques del CFGS).
- Discontinuitats per l'accés al mercat de treball atesa la necessitat d'ingressos familiars.
- Manca de recursos d'orientació a joves arribats amb 16 o més anys (JAPI, InserJove, Cultura Tretze i l'Espai Sidecar).

Me sentía muy cómodo en el colegio, me adapté bastante rápido, me relacionaba bien con todo el mundo. Estuve sólo en quinto y sexto en Primaria y fue adaptarme rápido. Luego ya en la ESO, como estuve desde el primer día, para mí fue muy natural, no se sintió forzado ni nada, me sentí bien, toda la etapa escolar creo que la viví como cualquier otro niño que hubiera nacido aquí.

(Jesus, 19 anys, programa InserJove)

Experiències prèvies d'escolarització

Diversitat pel que fa a l'escolarització al país d'origen: D'una banda, l'alumnat que no ha estat escolaritzat prèviament o que l'escolarització ha estat irregular o marcada per l'absentisme escolar, es troba amb més dificultats quan s'incorporen al sistema educatiu local. D'altra banda, hi ha alumnes que descriuen el sistema escolar d'origen molt més exigent.

Alt grau de mobilitat escolar un cop a Catalunya, motivada per 1) la família: precarietat vital, cerca d'oportunitats laborals, configuracions canviants dels grups domèstics; 2) l'orientació dels centres educatius: canvis de centres educatius per fomentar trajectòries educatives de l'alumnat, sancions disciplinàries...

Sí, sí, sí, la gran mayoría, sí. Una buena parte de los alumnos que llegan a la UEC han pasado por diferentes centros a lo largo de toda su trayectoria, desde P3 hasta la Secundaria. Por cambios de domicilio o por expulsiones, inhabilitaciones. Ha pasado por más de uno."

(Tutora 4t d'ESO, ESCLAT)

Experiències prèvies d'escolarització

Dificultats associades als canvis d'etapa educativa

A l'etapa de secundària, coincidint amb l'adolescència, hi ha joves que han viscut situacions de discriminació per la seva condició de fills/es de famílies migrades. A més, en aquesta etapa hi ha més risc de desvinculació d'altres espais de socialització (esplais).

El pas de la secundària a la postobligatòria és especialment sensible pel que fa a la desvinculació escolar

Literalmente cuando entré el primer día [que me puse el pañuelo], había un grupo de chicas que estaban ahí al lado mío, por ejemplo, y yo me puse así, porque no estaba con nadie, estaba sola, y me miran y todas hacen así, y yo como que... No soy un monstruo, no pasa nada, no entiendo. Pero bueno, no pasa nada.”

(Nabila, 4t d'ESO)

Traves burocràtiques

La situació administrativa irregular vulnera els drets dels i les joves i limita les seves opcions formatives:

- Limita l'accés a les pràctiques professionals remunerades, als cursos de formació ocupacional del SOC. Només poden accedir a PFIs o cicles de grau mitjà
- Dificultat d'accés a les beques d'estudi
- Manca d'oferta formativa per joves sense documentació
- Més agilitat en la tramitació de la documentació dels joves tutelats

Dificultats per tramitar les homologacions i convalidacions

- Qualificacions obtingudes al país d'origen normalment es tradueixen en un 5, suposant un desavantatge en la nota de tall per l'accés a cicles formatius i graus universitaris

Si no tienes el trabajo, no puedes acceder a una vivienda, la comida, los gastos y tal. No puedes acceder a un mejor trabajo porque no tienes papeles [...] tampoco, no puedes entrar a estudiar algo, no puedes... en sí no puedes crecer si no tienes los papeles. Te va a limitar en todo. Siempre está el peligro, incluso con la policía y todas esas cosas. Claro, ¿con qué te defiendes? Eres ilegal aquí"

(Jorge, 20 anys, programa InserJove)

Situacions familiars (I)

Condicions materials

- Inseguretat residencial, amuntegament, infrahabitatge
- Inestabilitat laboral, ingressos insuficients i irregulars, jornades llargues

Manca de xarxes de suport i proximitat

Complexitats de les famílies transnacionals

- reagrupament familiar (arribada adolescents)
- joves que migren sols/es

Urgència de les necessitats quotidianes impedeix prioritzar els estudis i planificar el futur

A veces es un poco difícil. Cuando veo a mi madre pensando así, así, ¿sabes? Me siento mal, ¿sabes? Porque yo no soy un niño, ya. Tengo 18, ¿sabes? Tengo responsabilidades, ¿sabes? Tengo hermanos, ¿sabes? Ahora mi madre no trabaja ni nada. Solo está en casa. Trabajar, tener cosas. Mamá, toma, así, así [fa el gest de donar-li alguna cosa]. O sea, es difícil.

(Thomas, 18 anys, EdV Les Planes-La Florida)

Situacions familiars (II)

Les diferents situacions familiars de l'alumnat poden propiciar o dificultar que les famílies acompanyin i donin suport a les tasques acadèmiques dels fills i filles.

→ Necessitar d'aconseguir la **complicitat** de les famílies per que els joves es construeixin aspiracions

Hay padres que dicen que es mejor ir a trabajar directamente y ganar dinero, pero hay otros que sí quieren que sigas. Se quejan de que trabajaron desde pequeños, que de muy pequeños ya hacían cosas que yo a mi edad no hago.

(Patricia, 3r d'ESO, INS Eduard Fontserè)

Nuestros padres no han tenido la oportunidad, y nos animan a seguir estudiando. Hay algunos que quieren que hagas lo que ellos quieren. Pero en mi caso, me dejan escoger la carrera que yo quiera hacer. Como ellos no la tuvieron la oportunidad, dicen que yo aproveche

(Tamara, 3r d'ESO, INS Eduard Fontserè)

Factors afectius i comportamentals

Les condicions d'instabilitat que travessa la vida de molt joves migrants reforcen una sensació de manca de control sobre l'entorn que afecta i danya les seves perspectives acadèmiques

- Solitud generada per la condició transnacional de les famílies
- Expectatives errònies o idealitzades abans de migrar o reagrupar
- Dol migratori i intersecció amb experiències de violència (prèvies o durant la migració)
- Aïllament i manca de xarxes d'amistat

Si no tienes a tus padres juntos o alguien con quien siempre estuviste junto... O sea, recaes, y eso fue lo que a mí me pasó. Yo estando acá sola desde prácticamente 17 que cumplí, pues... no sé, todos esos primeros meses que estuve acá, yo me la pasaba encerrada, en el 2022 que estuve acá en Hospitalet. Todos esos meses me la pasaban encerrada

(Jagory, 18 anys, Programa InserJove)

- Cuando llegáis aquí a España, ¿os imaginabais qué era así? ¿Con qué idea veníais?
- James: No sabía que venía a Hospitalet.
- Alberto: A mí me dijeron Barcelona.
- James: A mí también.
- Santiago: Yo solo me imaginaba la playa, eso era lo que más quería

(Grup focal, JAPI)

Dificultats lingüístiques

La llengua apareix com a precondició per a la incorporació al sistema educatiu, i per poder disposar de diferents opcions a l'hora de fer tries formatives i l'accés al món laboral

- Pautes d'orientació a joves nous que els dissuadeixen a cursar batxillerat per mancances idiomàtiques.
- Manca de reconeixement de les habilitats lingüístiques.
- Percepció del català com a obstacle o oportunitat.
- Dificultat del professorat per percebre les dificultats d'aprenentatge.
- Dificultats lingüístiques família pot dificultar l'acompanyament a l'estudi dels fills.

El año pasado estaba estudiando cuarto de la ESO. Después quería hacer bachillerato, pero no pude porque, ¿sabes? El problema del idioma **(Thomas, 18 anys, EdV Les Planes-La Florida)**

Mayuri: A mí desde que era pequeña nadie me ha ayudado, porque a mis padres les cuesta un poco el español, así que me las he tenido que apañar, y creo que tendré que seguir así, pero ahora tengo más ayuda de los profes, y también quiero mejorar para ayudar a mi hermano, para que tenga ayuda.

¿Qué tal le va a él?

Mayuri: Regular, tampoco tan mal. Va bien, pero con menos estrés que yo.”

(Mayuri, 3r d'ESO, INS Pedraforca)

Discriminació racista o per motius culturals

- Diferents vivències i percepcions de l'alumnat pel que fa al racisme en el marc escolar. Hi ha joves que perceben cert grau de racisme i islamofòbia i valoren positivament el fet que l'escola actuï contra aquestes actituds. Altres assenyalen la sobredimensió de les implicacions del llenguatge racista.
- Dificultat dels centres educatius per adaptar-se a certes pràctiques de l'alumnat amb creences religioses diferents de la cristiana.
- Racisme immobiliari i en el món laboral.
- **Importància de visibilitzar referents d'origen estranger.**
- **Teixir relacions entre processos migratoris anterior i actuals a l'Estat espanyol**

Por eso quería este instituto. La primera cosa que la gente ve de ti no es tu color de piel, o de dónde eres. A los alumnos de aquí les da igual, porque casi todos somos de fuera. Estamos en Hospitalet. Mi mejor amiga es marroquí, otra es de Ecuador, y muchas de mis amigas son colombianas; mi mejor amigo es dominicano

(Alumna 4t d'ESO)

Discriminació racista o per motius culturals

Hemos añadido el APS, servicio comunitario, en InserJove y vamos a hacer un servicio comunitario intergeneracional. Vamos a hacer historias de vida de aquí de la gente del Casal de Gent Gran y la residencia Collblanc con los jóvenes que tenemos en InserJove. Hacer parejas lingüísticas entre personas mayores y jóvenes y que hagan historias de vida, así crean un producto, un libro para que tengan esa experiencia que ya hemos ido probando durante este año con otro proyecto que es comunitario [...] Había muchas cosas que se explicaban en común. [...] Esas historias de migración, les hace tener un vínculo entre unos y otros y se establecen relaciones muy bonitas y hemos dicho vamos a probar qué tal va.

(educadora programa InserJove, Associació Educativa Itaca)

Gènere

- Rols de gènere masculins que dificulten la dinàmica a l'aula i l'aprenentatge.
- Algunes noies fan la tria d'itineraris formatius curts o abandonen els estudis per obligacions de cura familiar o motius matrimonials. La cura condiona els seus projectes de futur.

Interseccions entre el gènere, les pràctiques culturals i les trajectòries educatives

Veus noies molt potents que han de deixar els estudis. O elles mateixes ja et diuen que el seu projecte de vida és la família. O al Batxillerat, alguna que s'ha de casar. Això no passaria amb els nois.”

(Orientadora, Institut Pedraforca)

Poder construir una casa y vivir de los alquileres y armarme una tienda y ya está [alquilar] cuartitos, y con eso vivo ya y no me preocupo más y mi padre ahí. Aunque no me hayan tratado a veces bien, siempre están ellos, porque van a ser viejitos y mis hermanos, o sea, mis hermanos cero. Dicen: "yo me iré allá", y yo siempre pienso en ellos [padres] [...] y mi padre, siempre dice: "yo cuando sea viejo, yo todo lo que estoy poniendo acá me voy a Bolivia y me quedo solo". Y yo digo: "que no, que tienes tu hija" [...] yo le demuestro que no es así.

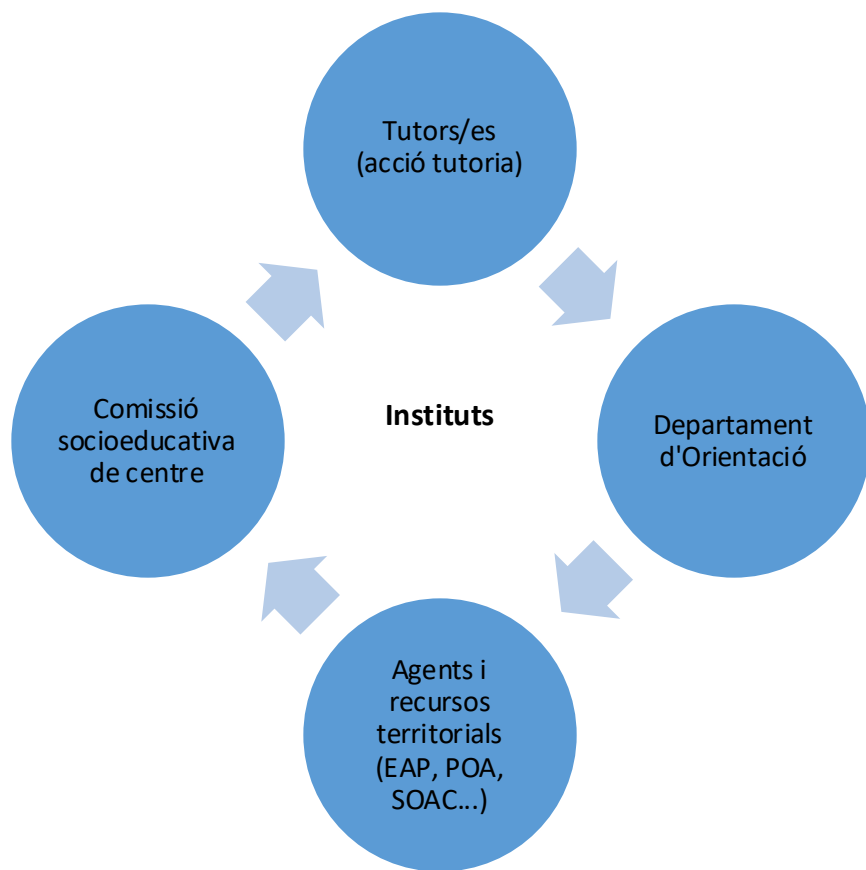
(Roxana, 23 anys, InserJove)

TRAJECTÒRIES FORMATIVES I PROJECTES DE FUTUR DELS JOVES D'ORIGEN MIGRANT A L'HOSPITALET

2) Intervencions i recursos existents

Orientació educativa, professional i vital: mancances i limitacions

Constel·lació d'actors

- Excessiva **focalització en la orientació a 4t d'ESO** (reforçar 1r-3r).
- Excessiva **focalització en alumnat que no gradua** (no tot l'alumnat que gradua té la competència o l'autonomia per sostenir un recorregut ordinari post-obligatori).
- Manca de continuïtat etapa postobligatòria.
- Manca de recursos generalitzada i necessitat reforçar plantilles.
- Desbordament/sobrecàrrega professional (tutors i orientadors).
- Recursos insuficients per alumnes amb NEE.
- **Saturació, inadequació i desajustos** de certs recursos formatius.
- Desconeixement del territori i manca de vincle (alguns professors)
- Encasellament d'un determinat perfil d'alumnat i estereotips.
- Biaixos de gènere i oferta masculinitzada.

Orientació educativa, professional i vital: mancances i limitacions

“Iría bien que **empezaran a orientar desde que empezamos tercero**. Nos tenemos que plantear muy bien lo que vamos a hacer. Yo personalmente pienso que un año no me basta para decidirme. Tendrían que darle más importancia. Porque hay miles de opciones diferentes. Y a lo mejor eliges una porque no conoces otra.”

(Alumna 3r ESO)

“**A veces los profesores te ponen en una casilla**. Y es que no te dejan salir de esa casilla. Por un error que has tenido, no te dejan salir de esa casilla. Y se quedan así ‘PFI, PFI’. ¿Y si no quiero hacer un PFI? ¿Y si quiero sacarme la ESO?”.

(Alumna 4t ESO)

Orientació educativa, professional i vital: accions requerides

- ✓ Cal **reforçar els equips d'orientació** de manera permanent i dotar-los de **major estabilitat**. Reforçar la orientació de 1r-3r i garantir l'acompanyament a alumnat que gradua (ex. procés d'inscripció). Recuperar la figura de la orientadora comunitària ("Se'ls tracta com adults, i no ho són")
- ✓ Cal un major **acompanyament i formació** als orientadors/es (3r i 4rt ESO).
- ✓ Cal assegurar el correcte **traspàs d'informació** quan s'hi accedeix (orientació).
- ✓ És important que els i les orientadores formin part dels **equips docents**.
- ✓ Es valora positivament la presència de **membres de l'equip social** als equips orientadors: atenció més integral.
- ✓ Cal **reforçar la figura del tutor/a**.
- ✓ Cal dotar de **més pressupost** els centres i programes existents, i ampliar places.

Si bé sembla que la tendència els darrers anys ha estat reforçar els equips d'orientació, els i les professionals es queixen que sovint es tracta d'una aposta dels centres, i no tant de l'administració.

"És greu que amenacin amb retallar recursos quan les necessitats van a més"

Treball en xarxa

L'acció més o menys coordinada entre administracions, institucions i entitats del territori, així com el coneixement o desconeixement mutu, marca en gran mesura l'èxit de les derivacions, acompanyaments de casos i posada en comú de diagnòstics sobre problemàtiques específiques.

L'exemple més clar és el PEE 0-20 Les Planes-Florida (pla pilot), tot i que presenta algunes limitacions.

- Mirada orientadora **transversal**.
- **Va ser limitat en el temps; els recursos que han perdurat ho han fet amb limitacions:** figura orientadora comunitària del Servei d'Orientació d'Àmbit Comunitari; POA; dotació extra de TIS; Tallers d'estudi assistit adreçats a alumnat de l'ensenyament postobligatori.
- **Xarxa d'Orientació d'Àmbit Comunitari:** element clau que sí ha tingut continuïtat.
 - L'espai actua com un espai de suport que proporciona orientació als propis orientadors, tot dotant-los d'eines i referències per guiar l'atenció i les possibles derivacions necessàries per abordar els casos, i propiciant que es discuteixin prioritats i urgències. **Espai molt ben valorat.**
- **Fora del PEE 0-20, els PEE han tingut un impacte menor; alguns professionals posen en dubte la seva efectivitat.**

Treball en xarxa: limitacions identificades

- La complexitat de l'ecosistema educatiu impedeix una mirada general i fa difícil tenir un coneixement complet de l'oferta per part dels i les professionals.
 - Solapaments de funcions entre entitats.
 - Inestabilitat i rotació dels referents i professionals, infra-finançament i precarietat de la tasca d'orientació, excessiva burocratització dels serveis.
- ✓ **Cal elaborar un mapa o directori de recursos** (en marxa, Xarxa Orientació).
 - ✓ **Calen sistemes eficients de coordinació, la participació als quals es contempli com a part reconeguda i inexcusable de les tasques dels i les professionals.**
 - ✓ **Major estabilització dels equips.**
 - ✓ **Major finançament tasca orientadora.**

Itineraris alternatius

FER VINCLE, TREBALLAR EL DESIG

- Prestar atenció al desig: "**Hay deseo porque es mi elección**".
- Construcció de la **persona** en paral·lel a la construcció de l'itinerari formatiu. Atenció integral.
- Combatre la **desafecció** envers l'estudi motivada per una experiència frustrant i insatisfactòria prèvia.
- Produir **sentiment de pertinença i identitat**, no de segregació. Trencar amb l'**estigma**.
- Sentir-se un **igual**, amb capacitats i aptituds (essencial pel restabliment dels vincles). Sentir-se valorat/da. Generar confiança.
- Trencar amb la **indefensió apresada**: "**yo no sé nada, yo no sirvo para estudiar**".
- Treball paral·lel amb les **famílies**, que sovint són culpabilitzades.

Itineraris alternatius

“Són alumnes que venen molt castigats, centrifugats per un sistema educatiu que està pensat perquè tothom ha d'aprendre de la mateixa manera. S'escolta molt poc les necessitats d'aquest alumnat. Arriben amb una motxilla de fracàs molt bèstia; molt enfadats. Ningú els ha parlat de futur, han assumit que no valen res. I ens ho fan saber a través de conductes molt disruptives. La feina més important és treballar perquè puguin posar paraules al malestar que porten.”

(Membre equip directiu, El Llindar)

Los profes son... es como que, **más que profesores se podrían hasta llamar amigos**, porque te hablan, se preocupan por ti. Por qué a lo mejor te pueden notar un poco mal, que a lo mejor faltas a clases o cosas por el estilo, y te preguntan: ‘oye, por qué no has venido, estás bien?’. Es lo que a mí me gusta. Unas semanas que faltaba a clases, mi tutora me dijo: ‘Oye, no has venido, ¿qué te pasa?’. Y yo se lo comenté que era un problema que me estaba pasando y ella me ayudó y vio cómo solucionar ese problema y cómo hacer que me motive a ir, a seguir con las clases. Aquí **no hay un miedo a fallar**. Si fallas no pasa nada, estás aquí para aprender.

(Alumne El Llindar)

Itineraris alternatius

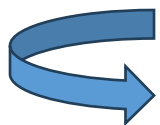
CURRÍCULUM ADAPTAT I METODOLOGIES FLEXIBLES: "El que li serveix a un, no li serveix a l'altre"

- Currículum adaptat, molt orientat a la **vida adulta i laboral** ("no tenim la pressió d'haver de complir amb el currículum ordinari").
- Acompanyament **individualitzat**/ grups reduïts.
- Metodologies d'aprenentatges **manipulatives i flexibles**
- Adaptació als **temps d'aprenentatge de l'alumne**: els currículums venen marcats per un temps que no és el temps d'aquests joves.
- Treball intern a nivell de professorat/ **autoritat** ("es guanya escoltant").
- Aquest acompanyament es perd en la transició a la postobligatòria.

Itineraris alternatius vs. escola inclusiva?

"No tothom pot aprendre de la mateixa manera"

Reconeixement de la labor importantíssima que ofereixen els centres: i, per tant, **necessitat de dotar-los d'infraestructures i recursos necessaris**, exigir formació als professionals i reconèixer econòmicament la seva feina.

Demanda d'un **sistema educatiu realment integrador i inclusiu**, que no "segregui" segons circumstàncies vitals i disposicions diverses vers l'aprenentatge. També el sistema educatiu hauria de poder fer l'esforç d'adaptar-se a aquestes realitats diverses ("sistema educatiu que no acaba de funcionar; instituts desbordats sense eines per entomar situacions de gran complexitat").

- Mirada crítica sobre la **manera com es conceptualitzen** aquests centres ("som un institut"; "estem a la 1a oportunitat"; "som escola perquè volem ser-ho, no perquè estiguem reconegudes" ...).
- **Model de finançament.** Dependència sistema subvencions: precaritza les condicions laborals/ inestabilitat equips.
- De l'**estigma a la oportunitat** ("si te portas mal, te vas para allá"; "allá solo van los delincuentes"; "la lié parda para que me enviaran aquí"): canvi de mirada/ paradigma.
- Es mesura l'èxit dels instituts pel nombre de graduats. "De vegades, **graduar no és la millor opció**" (ex. recursos als que no poden accedir com un PFI, i no sempre poden sostenir un Cicle Mitjà).
- Redefinir allò que entenem per **èxit educatiu**: **"El éxito educativo es conseguir que siga habiendo un vínculo, que no abandonen, por lo menos hasta el mundo laboral."**

Itineraris alternatius vs. escola inclusiva?

"Recordo una visita que ens va fer fa temps un responsable polític. I deia: 'Això dels projectes de diversificació és treure l'alumne i que faci quatre coses. Han d'estar a l'institut'. Jo pensava: La realitat en aquests centres és que estan supersaturats, que els profes fan una feina increïble, però que no arriben, i que **és viure en la inòpia pensar que tot ha de passar al centre**, perquè al final tenim joves amb un rebuig cap a la pròpia dinàmica de l'institut on el ritme és molt ràpid [...] **L'ideal seria que el sistema canviés, però mentre el sistema no canvia, és imprescindible projectes com aquest en territoris com aquest.**"

(Membre equip directiu, JAPI)

"El problema es que tú tienes a una minoría que quieres que vaya como la mayoría, y **todavía no has entendido que esa minoría no es que no quieran, es que no puede y que tienes que pensar otras maneras.** [...] A lo mejor tenemos que encontrar maneras de trabajar con estos chicos antes. No esperar."

(Coordinador pedagògic, El Llindar)

Dinàmiques institucionals

- **Escolarització de l'alumnat nouvingut:** assignació de centre, nivell educatiu
- **Condicionants econòmics i burocràtics de la tasca d'orientació:** infrafinançament, burocratització, solapaments/descoordinació entre administracions/territoris
- **Ensenyament de persones adultes:** manca de centres oficials a barris superpoblats, EPAs suplint funcions d'ensenyament ordinari (ex. joves desvinculats d'ESO) i sense professionals de l'orientació
- **Itineraris alternatius:** recursos insuficients i manca de **reconeixement** (centres de diversificació curricular i programes formatius alternatius fortament dependent de subvencions puntuals)

CONCLUSIONS

DIAGNOSI I REFLEXIONS (I)

1. Explicacions en termes de **mèrit/culpabilització** individual vs **factors estructurals**, desigualtats
2. Experiència migratòria percebuda com a **oportunitat** ("optimisme migrant"), fins i tot quan no s'ha triat
3. **Vinculació escolar** com a repte: factors adversos dificulten la identificació amb la "cultura escolar"
4. Necessitat de superar **concepcions lineals** dels itineraris educatius:
 - trajectòries oscil·len entre món laboral i sistema educatiu (urgència de sostenir les famílies)
 - no necessàriament correspondència entre edat i nivell educatiu
 - prendre en consideració potencial i aspiracions un cop superades dificultats inicials (ex. llengua)
5. Centres educatius com a espai d'**estabilitat** i **referència**, més enllà de transmissió de continguts (negat a joves arribats post 16)
6. Dilema: reforçar **inclusió** als centres ordinaris vs promoure **alternatives** segregades ("2a oportunitat")

DIAGNOSI I REFLEXIONS (II)

7. Insuficiència i precarietat de l'**oferta d'itineraris alternatius**

confusió sobre els criteris de derivació provoca biaixos (ex. gènere)

8. Paradoxes de la **segregació** escolar:

- . hi ha trajectòries exitoses als centres "segregats", no necessàriament més abandonament
- . certs avantatges percebuts de la presència majoritària de població migrada
- . formes de segregació/discriminació dins de contextos ja segregats

9. Importància de l'**orientació educativa**, no sempre prou reconeguda i dotada de recursos

necessitat de coordinar orientació (educativa, laboral, social..) a **escala territorial**

10. Tensió entre diferents **concepcions** de l'orientació educativa:

"**Credencialista**": persegueix l'obtenció de qualificacions que proveeixin oportunitats laborals

Integral: inclou aspectes afectius, socials, exercici de drets, sabers no directament aplicables al món laboral

DEMANDES, RECOMANACIONS I PROPOSTES (I)

1. Mesures per evitar discriminacions per motius d'estrangeria

- accés a formació ocupacional del SOC sense NIE/residència
- repensar arrelament per formació (necessitat d'una "oferta", tempos)
- accés a beques d'estudis sense NIE físic
- programes d'orientació sense recollir noms i NIEs
- homologació/convalidació de títols sense penalitzar amb qualificació de 5

2. Mesures per contrarestar les desigualtats econòmiques

- pràctiques duals remunerades
- reforç CSMIJ
- atenció a trastorns de l'aprenentatge per part d'EAPs

3. Mesures per fomentar la vinculació escolar

- coordinació Servei de Primera Acollida amb Oficina d'Empadronament
- Programa d'Acompanyament a Joves Reagrupats
- orientació a l'etapa postobligatòria
- orientació a les EPAs
- estabilitat laboral dels professionals
- professionals educatius d'origen migrant (referents)

DEMANDES, RECOMANACIONS I PROPOSTES (II)

4. Mesures d'articulació territorial de les trajectòries educatives

- coordinació inter-territorial per l'orientació a l'alumnat de PFIs i Cicles formatius
- coordinació entre districtes de l'Hospitalet (centres educatius vs serveis socials segons domicili)
- orientació educativa als centres concertats
- orientació educativa durant tot l'any (també al juliol)

5. Mesures de caire lingüístic

- intèrprets per a la comunicació entre els centres escolars i les famílies
- classes de català per joves menors de 18 anys

Agraïments

Observatori de la Infància de L'Hospitalet de Llobregat
Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat

Molt especialment, agraïm a l'alumnat i als i les professionals dels centres educatius de la ciutat, així com a les persones de l'administració educativa, que ens han ofert el seu testimoni i ens han brindat el seu temps i la seva confiança, fent possible la consecució d'aquest estudi.